

Research Paper

Presentation of a Model of Socio-Cultural Factors Influencing the Sustainable Development of Sports Entrepreneurship in Iraq

Akram Jabar Razagh¹, Mina Mostahfezian^{2*}, Hussein Hassoon Abbas³, Rasool Nazari⁴

1. Department of Sports Management, Faculty of Sports Sciences, Isf. C., Islamic Azad University, Isfahan, Iran

2. Department of Physical Education and Sport Sciences, Na. C., Islamic Azad University, Najafabad, Iran

3. Professor of Sports Management, Karbala Faculty of Educational Sciences, Karbala University, Karbala, Iraq

4. Department of Sports Management, Faculty of Sports Sciences, Isf. C., Islamic Azad University, Isfahan, Iran

<https://doi.org/10.22034/scart.2025.142520.1631>

Received: November 11, 2024

Accepted: November 16, 2025

Available Online: June 22, 2026

Keywords: Entrepreneurship ecosystem, entrepreneurship sustainability, Iraq, innovative activities, sports entrepreneurship.

Abstract

This study aimed to propose a model of socio-cultural factors influencing the sustainable development of sports entrepreneurship in Iraq. The research adopted a qualitative approach with thematic analysis. Participants included sports entrepreneurs, academic experts, and managers in Iraq's entrepreneurship sector. These individuals were selected based on their key roles in the development and management of sports entrepreneurship and their in-depth understanding of the challenges and opportunities related to sustainability in this field in Iraq. Sports entrepreneurs were chosen for their practical experience in creating and managing sports businesses, academic experts for their theoretical and research expertise in entrepreneurship and sustainable development, and sports managers for their managerial experience and policy-making knowledge in this domain. A purposive sampling method was used, and 17 participants were selected based on the principle of theoretical saturation. The research instrument consisted of exploratory (semi-structured) interviews. The validity of the instrument was confirmed based on sample credibility, expert opinion, and inter-rater agreement. Data were analyzed using the method proposed by Attride-Stirling (2001). Five overarching themes—economic, cultural, infrastructural, human resources, and managerial—along with 11 organizing themes and 49 basic themes, were identified as factors influencing the development of socio-cultural aspects of sports entrepreneurship in Iraq. Subsequently, the research model was formulated. This model can contribute to the sustainable and long-term development of sports entrepreneurship in Iraq and play a key role in the growth and stability of this sector within Iraqi society.

Jabar Razagh, A., Mostahfezian, M., Hassoon Abbas, H., Nazari, R. (2026). Presentation of a Model of Socio-Cultural Factors Influencing the Sustainable Development of Sports Entrepreneurship in Iraq. *Sociology of Culture and Art*, 8 (2), 116-126.

Corresponding author: Mina Mostahfezian

Address: Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran

Email: mostahfezianmina@gmail.com

Presentation of a Model of Socio-Cultural Factors Influencing the Sustainable Development of Sports Entrepreneurship in Iraq

Extended Abstract

1- Introduction

In recent decades, sport has rapidly transformed from a social activity into a large and profitable industry. This transformation has made sport no longer just a hobby or physical activity, but a powerful economic sector that plays an important role in job creation, turnover and infrastructure development. Large investments in this area, financial support for teams and athletes and the creation of major sporting events all indicate the significant growth of this industry. Although sport has been known as a commercial activity since ancient times, it has never reached such a level of development and profitability as it does today. The increasing growth of investments, the emergence of new technologies and the expansion of media platforms have turned sports into a global industry with staggering revenues. The aim of this research is to design a local and practical model to identify socio-cultural factors affecting the realization of sustainable sports entrepreneurship in Iraq, which, considering the specific characteristics and conditions of this country, provides appropriate operational solutions to exploit the existing capacities in this field and create new opportunities. In addition, this model can help strengthen entrepreneurial knowledge and skills in the Iraqi sports community and pave the way for sustainable and long-term progress in this sector, so that sports entrepreneurship becomes a key factor in the country's economic and social growth. In this regard, the main question of the research is: How is the model of socio-cultural factors affecting the development of sustainable sports entrepreneurship in Iraq designed?

2- Methods

The present study is applied in terms of purpose and descriptive and exploratory in terms of research implementation strategy. At the same time, it is categorized in the qualitative research group in terms of data type. Two documentary (library) methods and field methods were used to collect data. The statistical population of this study consisted of sports entrepreneurs, scientific experts, and managers in the field of entrepreneurship in Iraq. These individuals were selected based on their key role in the development and management of sports entrepreneurship and their deep familiarity with the challenges and opportunities related to the sustainability of this field in Iraq. Sports entrepreneurs were selected because of their practical experience in creating and managing sports businesses, scientific experts were selected because of their theoretical and research expertise in the field

of entrepreneurship and sustainable development, and sports managers were selected because of their managerial and policy-making experience in this field. The sampling method of this study was purposive, and based on the principle of theoretical saturation, 17 people were selected.

3- Findings

Table 2 shows the demographic characteristics of the 17 research participants, who were categorized into three groups: sports entrepreneurs, academics, and entrepreneurship managers. In terms of gender, 10 were male and 7 were female. In terms of education, 6 had a PhD, 6 had a master's degree, and 5 had a bachelor's degree. The participants' ages ranged from 33 to 55 years, and their work experience ranged from 10 to 30 years. Five overarching themes of economic, cultural, infrastructure, human resources, and management, 11 organizing themes, and 49 basic themes are among the factors and determinants affecting the development of the socio-cultural contexts of sports entrepreneurship in Iraq. Next, the research model was outlined. This model can contribute to the sustainable and long-term development of sports entrepreneurship in Iraq and play a key role in the growth and sustainability of this sector in Iraqi society.

4- Discussion & Conclusion

This study was conducted with the aim of presenting a model of socio-cultural factors affecting the development of sustainable sports entrepreneurship in Iraq. Five overarching themes of economic, cultural, infrastructure, human resources and management, 11 organizing themes and 49 basic themes are among the factors and factors affecting the development of socio-cultural fields of sports entrepreneurship in Iraq. The research model was then outlined. For the sustainable growth of sports entrepreneurship, the general culture of society towards sports must change. Society must view sports as an industry with economic and social potential, not just as a recreational or entertaining activity. This change in attitude can be achieved through awareness campaigns, the media and interactions between cultural, sports and educational institutions. Special attention to introducing the economic and social benefits of sports, including job creation, health promotion and strengthening national identity, can be effective in this direction. It is worth noting that this study has limitations that need to be considered, including that the study data is based only on qualitative analyses and the

Jabar Razagh, A., Mostahfezian, M., Hassoon Abbas, H., Nazari, R. (2026). Presentation of a Model of Socio-Cultural Factors Influencing the Sustainable Development of Sports Entrepreneurship in Iraq. *Sociology of Culture and Art*, 8 (2), 116-126.

Presentation of a Model of Socio-Cultural Factors Influencing the Sustainable Development of Sports Entrepreneurship in Iraq

possibility of fully examining the effects of these factors in practice was limited. Also, the lack of quantitative data has limited the generalizability of the results. Therefore, it is suggested that future researchers use quantitative research to more accurately assess the effects of these factors and conduct more field studies in the field of Iraqi sports entrepreneurship in order to obtain more reliable and comprehensive results.

5- Funding

There is no funding support.

6- Authors' Contributions

The authors declared equal participation in writing the article.

7- Conflict of Interests

This research does not conflict with personal or organizational interests.

Acknowledgement

This article is extracted from the doctoral dissertation with the guidance and advice of the author's professors. We would like to thank everyone who helped us with this study.

ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق

اکرم جبار رزاق^۱، مینا مستحفظیان^{۲*}، حسین حسون عباس^۳، رسول نظری^۴

۱. گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

۲. گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران (نویسنده مسئول)

۳. استاد مدیریت ورزشی، دانشکده علوم تربیتی کربلا، دانشگاه کربلا، کربلا، عراق

۴. گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

<https://doi.org/10.22034/scart.2025.142520.1631>

چکیده

این مطالعه باهدف ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق انجام شد. تحقیق از نوع کیفی با رویکرد تحلیل مضمون انتخاب شد. کارآفرینان ورزشی، صاحب‌نظران علمی و مدیران حوزه کارآفرینی عراق تشکیل می‌دادند. انتخاب این افراد بر اساس نقش کلیدی آن‌ها در توسعه و مدیریت کارآفرینی ورزشی و آشنایی عمیق با چالش‌ها و فرصت‌های مرتبط با پایداری این حوزه در عراق بود. کارآفرینان ورزشی به دلیل تجربه عملی در ایجاد و مدیریت کسب‌وکارهای ورزشی، صاحب‌نظران علمی به علت تخصص نظری و پژوهشی در حوزه کارآفرینی و توسعه پایدار و مدیران ورزشی به دلیل تجربه مدیریتی و سیاست‌گذاری در این حوزه انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری این پژوهش هدفمند بود و بر اساس اصل اشباع نظری، تعداد ۱۷ نفر انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل مصاحبه اکتشافی (نیمه ساختارمند) بود. روایی ابزار بر اساس اعتبار نمونه، نظر خبرگان و توافق بین مصححان ارزیابی و تأیید گردید. جهت تحلیل یافته‌ها از روش پیشنهادی اترید-استرلینگ (۲۰۰۱) استفاده شد. پنج مضمون فراگیر اقتصادی، فرهنگی، زیرساخت‌ها، منابع انسانی و مدیریتی، ۱۱ مضمون سازمان دهنده و ۴۹ مضمون پایه ازجمله فاکتورها و عوامل مؤثر بر توسعه زمینه‌های فرهنگی اجتماعی کارآفرینی ورزشی در عراق می‌باشد. در ادامه، مدل پژوهش ترسیم گردید. این مدل می‌تواند به توسعه پایدار و بلندمدت کارآفرینی ورزشی در عراق کمک کند و نقش کلیدی در رشد و پایداری این بخش در جامعه عراقی ایفا نماید.

تاریخ دریافت: ۲۱ آبان ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۲۵ آبان ۱۴۰۴

تاریخ انتشار: ۱ تیر ۱۴۰۵

واژه‌های کلیدی: اکوسیستم کارآفرینی،

پایداری کارآفرینی، عراق، فعالیت‌های

نوآورانه، کارآفرینی ورزشی.

استناد: جبار رزاق، اکرم؛ مستحفظیان، مینا؛ حسون عباس، حسین؛ نظری، رسول (۱۴۰۵). ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی

پایدار در عراق. جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۸ (۲)، ۱۱۶-۱۲۶.

* نویسنده مسئول: مینا مستحفظیان

نشانی: واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران

پست الکترونیکی: mostahfezianmina@gmail.com

۱- مقدمه و بیان مسئله

ورزش در دهه‌های اخیر به سرعت از یک فعالیت اجتماعی به یک صنعت بزرگ و سودآور تبدیل شده است. این تحول باعث شده تا ورزش دیگر تنها یک سرگرمی یا فعالیت بدنی نباشد، بلکه به عنوان یک بخش اقتصادی پر قدرت نقش مهمی در اشتغال‌زایی، گردش مالی و توسعه زیرساخت‌ها ایفا کند. سرمایه‌گذاری‌های کلان در این حوزه، حمایت‌های مالی از تیم‌ها و ورزشکاران و ایجاد رویدادهای ورزشی بزرگ، همگی نشان‌دهنده رشد قابل توجه این صنعت هستند (کوپینن و اسکامیلا-فاخاردو^۱، ۲۰۲۳). اگرچه ورزش از گذشته‌های دور به عنوان یک فعالیت تجاری شناخته می‌شد، اما در هیچ دوره‌ای به اندازه امروز به این سطح از توسعه و سودآوری نرسیده است. رشد فزاینده سرمایه‌گذاری‌ها، ظهور فناوری‌های نوین و گسترش پلتفرم‌های رسانه‌ای، ورزش را به صنعتی جهانی با درآمدهای سرسام‌آور تبدیل کرده است (ویناند، بل و زایمرز^۲، ۲۰۲۳). یکی از مفاهیمی که به طور فزاینده‌ای با صنعت ورزش^۳ در حال پیوند خوردن است، کارآفرینی ورزشی^۴ است (راتن^۵، ۲۰۲۳). کارآفرینی ورزشی به واسطه نقش قابل توجه آن در ایجاد مزیت رقابتی^۶ و ارائه ارزش‌های جدید برای مصرف‌کنندگان^۷، به حوزه‌ای حیاتی در تحقیقات مدیریت ورزشی تبدیل شده است (کاتالین، دنیل، گابریل و لورنتیو^۸، ۲۰۲۳).

کارآفرینی ورزشی، به دلیل نقش مهم خود در ایجاد مزیت رقابتی و ارائه ارزش‌های نوین به مصرف‌کنندگان، به حوزه‌ای اساسی در مطالعات مدیریت ورزشی تبدیل شده است. این شاخه از کارآفرینی با تمرکز بر نوآوری، توسعه محصولات و خدمات خلاقانه و همچنین بهره‌گیری از فرصت‌های دیجیتال و رسانه‌های اجتماعی، به سازمان‌ها و تیم‌های ورزشی امکان می‌دهد تا تعاملات بیشتری با مخاطبان برقرار کرده و تجربه‌های منحصر به فردی به آن‌ها ارائه دهند. علاوه بر این، تحقیقات در این زمینه بر ایجاد استراتژی‌های پایدار و توسعه مهارت‌های مدیریتی برای هدایت موفقیت‌آمیز فعالیت‌های ورزشی در بازارهای رقابتی تأکید دارد (هامرشمیت، گونزالس-سرانو، پومالاین و کالابویگ^۹، ۲۰۲۳). این فرآیند شامل شناسایی و توسعه فرصت‌ها^{۱۰}، ریسک‌پذیری^{۱۱}، نوآوری^{۱۲} و بهره‌برداری از منابع^{۱۳} برای گسترش و بهبود صنعت ورزش است. اهداف کارآفرینی ورزشی نه تنها شامل سودآوری و درآمدزایی^{۱۴}، بلکه ارتقای مشارکت ورزشی^{۱۵}، توسعه اقتصادی و بهبود سلامت و رفاه اجتماعی از طریق ورزش نیز می‌باشد (هاسکی و کلینه-استگمان^{۱۶}، ۲۰۲۴). با این حال، برای اینکه این اهداف به شکلی پایدار تحقق یابند، نیاز به یک رویکرد جامع‌تر به نام توسعه پایدار در کارآفرینی ورزشی وجود دارد (گونزالس-سرانو، آنیو سانز و گونزالس-گارسیا^{۱۷}، ۲۰۲۰).

۲- پیشینه پژوهش و ملاحظات نظری

توسعه پایدار در کارآفرینی به معنای شکل‌دهی و حفظ مداومت فعالیت‌های کارآفرینانه در بلندمدت است، به صورتی که این فعالیت‌ها بتوانند در برابر تغییرات محیطی، اقتصادی و اجتماعی تاب آورده و به پیشرفت خود ادامه دهند. این نوع از توسعه بر اهمیت ایجاد زیرساخت‌های مقاوم و انعطاف‌پذیر تأکید دارد که از طریق نوآوری، مدیریت منابع بهینه و تمرکز بر مسئولیت اجتماعی، به پایداری دست می‌یابد. در این مسیر، کارآفرینان نه تنها به سودآوری بلکه به ایجاد ارزش‌های پایدار برای جامعه و محیط‌زیست نیز توجه دارند و تلاش می‌کنند کسب و کارهایی

1. Kauppinen & Escamilla-Fajardo

2. Winand, Bell & Zeimers

3. sports industry

4. Sports entrepreneurship

5. Ratten

6. competitive advantage

7. consumers

8. Cătălin, Daniel, Gabriel & Laurențiu

9. Hammerschmidt, González-Serrano, Puumalainen & Calabuig

10. opportunities

11. risk-taking

12. innovation

13. exploiting resources

14. profitability and income generation

15. sports participation

16. Haski & Kleine-Stegemann

17. González-Serrano, Año Sanz & González-García

جبار رزاق، اکرم؛ مستحفظیان، مینا؛ حسون عباس، حسین؛ نظری، رسول (۱۴۰۵). ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق.

جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۸ (۲)، ۱۱۶-۱۲۶.

را بنیان گذارند که با تحولات آینده هم‌سو و سازگار باشند. (پیرسون^۱، ۲۰۲۰). این مفهوم از نظریه اکوسیستم کارآفرینی^۲ اقتباس شده است (دی بریتو و لیتائو^۳، ۲۰۲۱).

بر اساس نظریه اکوسیستم کارآفرینی، فعالیت‌های کارآفرینانه در یک اکوسیستم پویا و پیچیده پدید می‌آیند که شامل عناصر گوناگونی همچون سیاست‌گذاری‌ها، نهادها، فرهنگ، زیرساخت‌ها و منابع مالی است. برای پایداری و توسعه مداوم این فعالیت‌ها، ضروری است که این اکوسیستم به‌گونه‌ای متعادل کار کند و امکان دسترسی کارآفرینان به منابع لازم فراهم باشد تا بتوانند به تغییرات محیطی واکنش مناسبی نشان دهند (اسپیگل و هریسون^۴، ۲۰۱۸). در صنعت ورزش، این موضوع حتی پیچیده‌تر است زیرا ورزش به عنوان یکی از بین‌المللی‌ترین صنایع جهان به‌شدت به کارآفرینی و نوآوری وابسته است تا رقابت‌پذیری خود را حفظ کند (راتن، ۲۰۲۱؛ راتن، ۲۰۲۲).

درعین‌حال در دنیای امروز، با افزایش اهمیت پایداری در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی، ایجاد و تداوم کارآفرینی ورزشی پایدار نیازمند توجه ویژه به عوامل فرهنگی و اجتماعی است. ارزش‌هایی مانند همکاری، همبستگی اجتماعی و مسئولیت‌پذیری در این زمینه نقش مهمی ایفا می‌کنند. علاوه بر این، عواملی مانند آگاهی اجتماعی از مزایای ورزش، فرهنگ عمومی جامعه نسبت به ورزش و کارآفرینی و تعاملات بین نهادهای دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی می‌توانند به توسعه پایدار این حوزه کمک کنند. در این راستا یکی از عوامل مهم در توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار، آگاهی اجتماعی است (گونزالس و همکاران، ۲۰۲۳). وقتی جامعه نسبت به مزایای ورزش و تأثیرات آن بر سلامت عمومی و رفاه اجتماعی آگاه شود، پذیرش این نوع کارآفرینی نیز افزایش می‌یابد. به‌ویژه، فرهنگ‌سازی در خصوص اهمیت کارآفرینی ورزشی به‌عنوان ابزاری برای بهبود کیفیت زندگی و ایجاد فرصت‌های شغلی می‌تواند به‌طور چشمگیری به رشد این حوزه کمک کند (اوسانسی و همکاران، ۲۰۲۳). در این راستا اشتفانیکا، اورسو، گروزا، موننتان، دراگوش و روشو^۵ (۲۰۲۴) ذکر کردند که حل مسئله فعالانه، جهت‌گیری شفاف، تمایل به تلاش برای دستیابی به اهداف و اولویت‌بندی تعادل کار و زندگی از عوامل مهمی است که به توسعه شخصی و حرفه‌ای کارآفرینان ورزشی کمک می‌کند. کوریر، اورمرو و فلچر^۶ (۲۰۲۴) به نقش مربیان و خانواده به عنوان تأثیرگذاران اصلی در سرمایه‌گذاری در کارآفرینی اشاره داشتند و افزودند که سرمایه‌گذاری در این حوزه باعث ایجاد شغل و حمایت از ورزشکاران می‌شود. ویناند، بل و زایمرز^۷ (۲۰۲۳) اظهار داشتند که کارآفرینان ورزشی تمایل بالایی به خوداشتغالی دارند که عمدتاً به دلیل عواملی مانند تغییر شغل و اشتیاق به ورزش است. این اشتیاق نقش مهمی در تصمیم‌گیری آن‌ها برای شروع و رشد کسب‌وکار دارد. برخی از این کارآفرینان اهداف بزرگ‌تری را از طریق محصولات یا خدمات نوآورانه ورزشی خود دنبال می‌کنند. اوسانسی، نیاورنوتا، آدامبا، تای، موساح، نیانیوفیو و مک‌کول^۸ (۲۰۲۳) نتیجه گرفتند که برنامه‌های مهارت‌های زندگی مثبت، علاوه بر تأمین مزایای فیزیکی و شخصی، می‌توانند مهارت‌های کارآفرینی مانند کار تیمی، ریسک‌پذیری، خلاقیت و رهبری را تقویت کنند و به توسعه مهارت‌های لازم برای کارآفرینی کمک کنند. درنهایت، گونزالس-سرانو، والانتی، ماتیک، میلوانوویچ، سوشکو و کالوبیگ^۹ (۲۰۲۳) به اهمیت عوامل مانند نگرش، کنترل رفتاری ادراک‌شده، مهارت‌های کارآفرینی و فرهنگ ملی در کارآفرینی ورزشی پرداختند.

یکی از کاستی‌های اساسی در تحقیقات پیشین این است که علی‌رغم بررسی‌های گسترده در خصوص توسعه کارآفرینی ورزشی، کمتر به تأثیرات عوامل فرهنگی و اجتماعی بر این فرایند توجه شده است. بیشتر پژوهش‌ها بر جنبه‌های ایجاد و گسترش فعالیت‌های کارآفرینانه متمرکز بوده‌اند، اما به جنبه‌های بلندمدت این فعالیت‌ها و نحوه مقابله با چالش‌های محیطی، اقتصادی و اجتماعی توجه لازم صورت نگرفته است. همچنین، بیشتر مطالعات در این حوزه به کشورهای پیشرفته یا دارای زیرساخت‌های قوی معطوف بوده است و توجه کمی به شرایط خاص کشورهای مانند عراق که با مشکلات اقتصادی، ضعف زیرساخت‌ها و بحران‌های پساجنگ مواجه هستند، شده است. علاوه بر این، کمبود مدل‌های کاربردی و جامع برای توسعه پایدار کارآفرینی ورزشی، به‌ویژه مدل‌هایی که با توجه به نیازها و ویژگی‌های خاص بومی کشورهای نظیر عراق طراحی شده باشند، به‌عنوان یک خلأ عمده شناخته می‌شود. اگرچه بسیاری از تحقیقات به‌طور نظری بر اهمیت پایداری در کارآفرینی تأکید کرده‌اند، اما مدل‌های عملی که قادر به پاسخگویی به نیازهای محلی، محدودیت‌های فرهنگی و نهادی و فرصت‌های ویژه این کشورها باشند، ارائه نشده است.

1. Pearson

2. entrepreneurial ecosystem

3. De Brito & Leitão

4. Spigel & Harrison

5. Ștefăniță, Ursu, Groza, Muntean, Dragoș & Roșu

6. Korir, Ormerod & Fletcher

7. Winand, Bell & Zeimers

8. Ocansey, Nyawornota, Adamba, Tay, Musah, Nyanyofio & McCole

9. González-Serrano, Valantine, Matić, Milovanović, Sushko & Calabuig

جبار رزاق، اکرم؛ مستحفظیان، مینا؛ حسون عباس، حسین؛ نظری، رسول (۱۴۰۵). ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق.

جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۸ (۲)، ۱۱۶-۱۲۶.

عراق به دلیل مشکلات اقتصادی، اجتماعی و زیرساختی ناشی از جنگ‌ها و بحران‌های سیاسی مستمر، نیازمند یک رویکرد بومی و متناسب با ویژگی‌های خاص خود برای توسعه پایدار کارآفرینی ورزشی است. درحالی‌که بسیاری از کشورها ورزش را به عنوان یک صنعت سودآور و محرک توسعه اقتصادی می‌بینند، در عراق هنوز ورزش عمدتاً به عنوان یک فعالیت تفریحی در نظر گرفته می‌شود. این دیدگاه محدودکننده همراه با ضعف‌های نهادی و ساختاری، باعث شده که کارآفرینی ورزشی در این کشور با چالش‌های متعدد روبه‌رو شده و نتواند به طور پایدار رشد کند. در چنین شرایطی، نیاز به توسعه پایدار کارآفرینی ورزشی در عراق بیش‌ازپیش احساس می‌شود؛ رویکردی که با در نظر گرفتن ویژگی‌های خاص این کشور، از پتانسیل‌های اقتصادی و اجتماعی ورزش برای ایجاد اشتغال، رشد اقتصادی و رفاه اجتماعی بهره‌برداری کند. هدف این پژوهش، طراحی یک مدل بومی و کاربردی برای شناسایی عوامل فرهنگی- اجتماعی مؤثر بر تحقق کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق است که با توجه به ویژگی‌ها و شرایط خاص این کشور، راهکارهای عملیاتی مناسب برای بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود در این حوزه و ایجاد فرصت‌های جدید فراهم آورد. علاوه بر این، این مدل می‌تواند به تقویت دانش و مهارت‌های کارآفرینی در جامعه ورزشی عراق کمک کند و زمینه‌ساز پیشرفت پایدار و بلندمدت در این بخش شود، به طوری که کارآفرینی ورزشی به یک عامل کلیدی در رشد اقتصادی و اجتماعی کشور تبدیل گردد. در این راستا، سؤال اصلی تحقیق این است که مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق چگونه طراحی می‌شود؟

۳- روش پژوهش

پژوهش حاضر از منظر هدف کاربردی و از جهت راهبرد اجرای پژوهش توصیفی و اکتشافی است. درعین حال از منظر نوع داده در گروه تحقیقات کیفی دسته‌بندی می‌شود. برای گردآوری داده‌ها از دو روش اسنادی (کتابخانه‌ای) و روش میدانی استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش کارآفرینان ورزشی، صاحب‌نظران علمی و مدیران حوزه کارآفرینی عراق تشکیل می‌دادند. انتخاب این افراد بر اساس نقش کلیدی آن‌ها در توسعه و مدیریت کارآفرینی ورزشی و آشنایی عمیق با چالش‌ها و فرصت‌های مرتبط با پایداری این حوزه در عراق بود. کارآفرینان ورزشی به دلیل تجربه عملی در ایجاد و مدیریت کسب‌وکارهای ورزشی، صاحب‌نظران علمی به علت تخصص نظری و پژوهشی در حوزه کارآفرینی و توسعه پایدار و مدیران ورزشی به دلیل تجربه مدیریتی و سیاست‌گذاری در این حوزه انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری این پژوهش هدفمند بود و بر اساس اصل اشباع نظری، تعداد ۱۷ نفر انتخاب شدند.

در تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه از روش تحلیل مضمون استفاده شد تا الگوهای کلامی و کیفی در خصوص مدل عوامل اجتماعی فرهنگی مؤثر بر کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق خلق شود. این روش که از روش‌های کارآمد تحلیل کیفی است روش مناسبی برای فراهم آوردن مهارت‌های شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است و فرایندی است که می‌تواند داده‌های پراکنده موجود در مصاحبه‌های اکتشافی و مطالعات پژوهشگر در رابطه با ارائه مدل عوامل اجتماعی فرهنگی مؤثر بر کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل کند و طی شش گام که در ادامه توضیح داده شده است (براون و کلارک^۱، ۲۰۰۶) صورت گرفت.

جدول ۱. گام‌های فرایند تحلیل مضمون

گام	شرح گام
آشنا شدن با داده‌ها	در این گام پس از مطالعه چندین باره پیشینه با توجه به سؤالات پژوهش یادداشت‌برداری صورت گرفت. همچنین مصاحبه‌ها نیز باهدف آشنایی با داده‌ها مکتوب و نهایتاً ایده‌های موجود در آن‌ها برجسته شد.
ایجاد کدهای اولیه	پس از آشنایی با داده‌ها، کدهای اولیه ایجاد شد. درواقع در کدگذاری به سازمان‌دهی داده‌ها به صورت گروه‌های معنادار پرداخته شده است و جنبه‌های جالب‌توجه داده‌ها که می‌توانند مبنای الگوهای تکرارشونده (مضامین) باشند شناسایی شد.
جستجوی مضامین	همه داده‌ها کدگذاری و تلفیق شدند و فهرستی از کدهای متفاوت از مجموعه داده‌ها به دست آمد. در این گام تمرکز بر تحلیل در سطح وسیع‌تری از مضامین به جای کدها بوده است و کدها تحلیل می‌شوند تا مشخص شود چگونه کدهای متفاوت می‌توانند ترکیب شوند تا این مضمون جامع‌تر را تشکیل دهند.

¹ Braun & Clarke

جبار رزاق، اکرم؛ مستحفظیان، مینا؛ حسون عباس، حسین؛ نظری، رسول (۱۴۰۵). ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق.

جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۸ (۲)، ۱۱۶-۱۲۶.

بازنگری مضامین	در این گام بررسی می‌شود که مضامین در ارتباط با کدهای استخراج شده باشند و با استفاده از جدول و نقشه‌های فکری نقشه تماتیک برای کدها و مضامین طراحی شود.
تعریف و نام‌گذاری مضامین	این گام درواقع پالایش مضامین است و زمانی آغاز می‌شود که مجموعه‌ای از مضامین منتخب شکل گرفته باشند. تحلیل مداومی به‌منظور پالایش ویژگی‌های مضامین و کلیت تحلیل و ایجاد تعاریف و نام‌های واضح برای هر یک از مضامین صورت گرفت.
تحلیل گزارش	پس از آنکه مجموعه‌ای از مضامین کاملاً تحلیل شده را به دست آوردیم، یک گزارش علمی از تحلیل شامل روایتی منسجم و منطقی مرتبط با سؤال پژوهش و پیشنهاد تهیه می‌شود.

جهت اطمینان از روایی نتایج مصاحبه و تحلیل مضمون از معیار مقبولیت و قابلیت تأیید استفاده شد. بازنگری توسط شرکت‌کنندگان برای افزایش مقبولیت انجام گرفت. همچنین، در مرحله پایانی، طبقات به‌دست‌آمده به پنج نفر از مشارکت‌کنندگان اولیه به‌منظور بازبینی و تأیید برگردانده و نکات پیشنهادی آنان اعمال شد. برای محاسبه پایایی مصاحبه با روش بازآزمون، از بین مصاحبه‌های انجام‌گرفته، سه مصاحبه انتخاب و هر یک در فاصله زمانی پانزده روز توسط پژوهشگر کدگذاری شدند. میزان پایایی بازآزمون ۸۳/۵ درصد محاسبه شده است که بیانگر قابلیت اعتماد فرایند کدگذاری مصاحبه‌ها توسط پژوهشگر است. دو کدگذار نیز به‌صورت مستقل به کدگذاری پرداختند. به این منظور از یک دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، آشنا با فرایند کدگذاری، درخواست شد تا در کدگذاری پژوهش مشارکت کند و درنهایت نتیجه از حیث پایایی بین دو کدگذار هم‌قاب قبول (۸۶/۹ درصد) تعیین شد (جدول ۲ نشان دهنده محاسبه پایایی بین دو کدگذار و بازآزمون است).

جدول ۲. پایایی بین دو کدگذار و باز آزمون

پایایی بین دو کدگذار				پایایی باز آزمون			
کد	مجموع کدها در	تعداد کدهای	تعداد کدهای	کد	مجموع کدها در	تعداد کدهای	تعداد کدهای
مصاحبه‌شوندگان	دو مرحله	موردتوافقی	عدم توافقی	مصاحبه‌شوندگان	دو مرحله	موردتوافقی	عدم توافقی
P3	۴۱	۱۸	۵	P8	۳۳	۱۳	۷
P6	۳۲	۱۴	۴	P9	۱۹	۸	۳
P14	۲۶	۱۱	۴	P16	۳۹	۱۷	۵
جمع	۹۹	۴۳	۱۳	جمع	۹۱	۳۸	۱۵

با توجه به فرمول زیر، پایایی بین دو کدگذاری ۸۶/۹ درصد و پایایی باز آزمون ۸۳/۵ درصد گردید. در این راستا استملر^۱ (۲۰۰۱)، در پژوهش خود میزان پایایی بیشتر از ۶۰ صدم را مورد تأیید و قابل قبول بیان نمود.

$$۱۰۰ * \frac{\text{تعداد توافقات} * 2}{\text{تعداد کل کدها}} = \text{درصد پایایی}$$

در این پژوهش، مصاحبه‌ها به دو شیوه حضوری و تلفنی انجام شدند تا حداکثر انعطاف‌پذیری در جمع‌آوری داده‌ها فراهم شود. مصاحبه‌های حضوری به‌طور مستقیم با مشارکت‌کنندگانی که امکان حضور فیزیکی در محل مصاحبه را داشتند، برگزار شد. این مصاحبه‌ها معمولاً در مکان‌هایی که از قبل با مشارکت‌کنندگان هماهنگ شده بود، مانند دفاتر کاری، دانشگاه‌ها یا محیط‌های ورزشی، انجام گرفت تا محیطی آرام و مناسب برای گفتگو ایجاد شود. در مواردی که مشارکت‌کنندگان به دلیل محدودیت‌های زمانی، مکانی، یا شرایط خاص (مانند محدودیت‌های سفر یا فاصله‌های جغرافیایی) قادر به حضور فیزیکی نبودند، از مصاحبه‌های تلفنی استفاده شد. این مصاحبه‌ها با رعایت اصول محرمانگی و با توافق مشارکت‌کنندگان در زمان مناسب انجام شدند. برای اطمینان از کیفیت داده‌ها در مصاحبه‌های تلفنی، مکالمات ضبط شدند. مصاحبه‌ها تا زمان دستیابی به اشباع نظری ادامه پیدا کرد، به این معنا که زمانی که افکار و ایده‌های جدید و بدیع به‌طور قابل‌توجهی کاهش یافتند و تکرار مفاهیم مشاهده شد، فرایند جمع‌آوری داده‌ها متوقف شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها سه مرحله کدگذاری یعنی کدگذاری باز، محوری و گزینشی انجام شد.

1. Stemler

جبار رزاق، اکرم؛ مستحفظیان، مینا؛ حسون عباس، حسین؛ نظری، رسول (۱۴۰۵). ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق.

جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۸ (۲)، ۱۱۶-۱۲۶.

۴- تحلیل یافته‌ها

جدول ۲، ویژگی‌های جمعیت شناختی ۱۷ نفر از مشارکت‌کنندگان پژوهش را نشان می‌دهد که در سه گروه کارآفرینان ورزشی، صاحب‌نظران علمی و مدیران حوزه کارآفرینی دسته‌بندی شده‌اند. از نظر جنسیت، ۱۰ نفر مرد و ۷ نفر زن هستند. از لحاظ تحصیلات، ۶ نفر دارای مدرک دکتری، ۶ نفر فوق لیسانس و ۵ نفر لیسانس دارند. سن مشارکت‌کنندگان بین ۳۳ تا ۵۵ سال متغیر بوده و سابقه کاری آن‌ها از ۱۰ تا ۳۰ سال متفاوت است.

جدول ۳. ویژگی‌های جمعیت شناختی مشارکت‌کنندگان

ردیف	جنسیت	تحصیلات	سن (سال)	سابقه کاری (سال)	حوزه فعالیت
۱	مرد	دکتری	۴۵	۲۰	کارآفرین ورزشی
۲	زن	فوق لیسانس	۳۸	۱۵	صاحب‌نظر علمی
۳	مرد	لیسانس	۵۰	۲۵	کارآفرین ورزشی
۴	مرد	دکتری	۴۲	۱۸	مدیر حوزه کارآفرینی
۵	زن	فوق لیسانس	۳۵	۱۲	صاحب‌نظر علمی
۶	مرد	دکتری	۴۸	۲۲	کارآفرین ورزشی
۷	زن	لیسانس	۴۱	۱۴	مدیر حوزه کارآفرینی
۸	مرد	فوق لیسانس	۳۳	۱۰	کارآفرین ورزشی
۹	مرد	دکتری	۵۵	۳۰	صاحب‌نظر علمی
۱۰	زن	فوق لیسانس	۳۹	۱۷	مدیر حوزه کارآفرینی
۱۱	مرد	لیسانس	۴۴	۱۹	کارآفرین ورزشی
۱۲	زن	فوق لیسانس	۳۷	۱۳	صاحب‌نظر علمی
۱۳	مرد	دکتری	۵۳	۲۸	مدیر حوزه کارآفرینی
۱۴	زن	لیسانس	۳۴	۱۱	کارآفرین ورزشی
۱۵	مرد	دکتری	۴۹	۲۳	صاحب‌نظر علمی
۱۶	مرد	لیسانس	۳۶	۱۲	مدیر حوزه کارآفرینی
۱۷	زن	فوق لیسانس	۴۳	۱۶	کارآفرین ورزشی

اولین مرحله از فرایند تحلیل مضمون که به کدگذاری توصیفی معروف است با برگرداندن مصاحبه‌ها به صورت متن و با بررسی جمله به جمله آن‌ها صورت گرفت، به این ترتیب که هر مصاحبه چندین بار مطالعه و جملات کلیدی آن بارنگ‌های مختلف برجسته شد و به صورت کدهایی به عنوان مضامین پایه ثبت شد. در این مرحله ۴۹ مضمون پایه به دست آمد. مضامین پایه در جدول ۴ آورده شده است.

جدول ۴. مضامین پایه

ردیف	مفاهیم	ردیف	مفاهیم
۱.	وضعیت اقتصادی عراق	۲۶.	وضعیت امنیت مالی و سرمایه‌گذاری در عراق
۲.	میزان فرهنگ‌سازی در سطح خانواده در حوزه ورزش	۲۷.	وضعیت بودجه سازمان‌های دولتی و غیردولتی در عراق
۳.	سطح فعالیت ورزشی اعضای خانواده	۲۸.	میزان حمایت از کارآفرینان جوان
۴.	وجود کسب‌وکارهای کوچک و متوسط ورزشی در عراق	۲۹.	هزینه‌های تجهیزات و کلاس‌های ورزشی در عراق
۵.	میزان بودجه مورد نیاز و تأمین شده ورزش در عراق	۳۰.	میزان فرهنگ‌سازی در سطح مدرسه و دانشگاه در زمینه ورزش و کارآفرینی
۶.	وضعیت وجود صنایع مختلف مرتبط با ورزش	۳۱.	میزان فرهنگ‌سازی در رسانه‌ها در خصوص کارآفرینی و ورزش
۷.	میزان بودجه برای تغییر فرهنگ ورزش در عراق	۳۲.	میزان برنامه‌ریزی جهت استفاده از ظرفیت رسانه‌ها به منظور توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق

جبار رزاق، اکرم؛ مستحفظیان، مینا؛ حسون عباس، حسین؛ نظری، رسول (۱۴۰۵). ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق. *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۲)، ۱۱۶-۱۲۶.

ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق

۸.	میزان تولید ناخالص داخلی عراق	۳۳.	همکاری سازمان‌های ورزشی با سازمان‌های آموزشی
۹.	میزان مساحت اماکن ورزشی سرپوشیده و روباز در عراق	۳۴.	هماهنگی سازمان‌های ورزشی با یکدیگر جهت جلوگیری از موازی کاری
۱۰.	میزان دسترسی به اماکن ورزشی برای عموم مردم	۳۵.	وضعیت کمک‌های مالی به کسب‌وکارهای ورزشی در عراق
۱۱.	پراکندگی اماکن ورزشی در نقاط مختلف عراق	۳۶.	میزان درآمد خانواده‌ها در عراق
۱۲.	میزان درآمد از ورزش در عراق	۳۷.	میزان هزینه کرد ورزشی در خانواده‌ها در عراق
۱۳.	وضعیت درآمد سازمان‌ها و باشگاه‌های ورزشی در عراق	۳۸.	میزان توجه پژوهش‌های انجام‌شده در سطح دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی به کارآفرینی ورزشی در عراق
۱۴.	میزان وابستگی به درآمدهای نفت در عراق	۳۹.	میزان علاقه مردم عراق به ورزش کردن
۱۵.	وضعیت مالیات از کسب‌وکارهای ورزشی در عراق	۴۰.	میزان توجه مسئولان به ورزش به عنوان یک پدیده فرهنگی اجتماعی
۱۶.	وضعیت اقتصادی ورزش عراق	۴۱.	میزان فعالیت ورزشی همگانی و حرفه‌ای زنان در عراق
۱۷.	وجود تجهیزات و زمین‌های ورزشی استاندارد در عراق	۴۲.	میزان تأکید سیاست‌های کلان بر توسعه کارآفرینی ورزشی در عراق
۱۸.	میزان فناوری موجود در اماکن ورزشی در عراق	۴۳.	میزان ترویج سبک زندگی فعال و سالم
۱۹.	در اولویت بودن توسعه فرهنگی اجتماعی کارآفرینی ورزشی در عراق در برنامه‌ریزی‌ها	۴۴.	وجود تجهیزات ورزشی در عراق
۲۰.	برنامه‌ریزی جهت گسترش فرصت‌های کسب‌وکار در ورزش‌های نوظهور	۴۵.	دسترسی به مراکز فروش تجهیزات ورزشی در عراق
۲۱.	برنامه‌ریزی جهت حمایت از پروژه‌های تحقیقاتی ورزشی	۴۶.	تعداد ورزشکاران دارای مدال جهانی و المپیک
۲۲.	تعداد فارغ التحصیلان تربیت بدنی در عراق	۴۷.	تعداد میزبانی رویدادهای ورزشی بین‌المللی
۲۳.	تعداد مربیان دارای درجه‌های مربیگری مختلف در عراق	۴۸.	تعداد رویدادهای ورزشی برگزارشده در عراق
۲۴.	وجود برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت و استراتژیک در حوزه کارآفرینی ورزش پایدار	۴۹.	برنامه‌ریزی توسط سازمان‌های ذی‌صلاح و با نظرسنجی از حداکثر ذینفعان ورزش در عراق
۲۵.	برنامه‌ریزی جهت تشویق سرمایه‌گذاران برای سرمایه‌گذاری پایدار در ورزش		

در مرحله بعدی، با ترکیب مضامین پایه و به‌وسیله مقایسه و نزدیک سازی مفاهیم، ۵ مضمون فراگیر و ۱۱ مضمون سازمان‌دهنده شناسایی شد. این دسته‌بندی بر اساس دیدگاه اتریده استرلینگ (۲۰۰۱) و با توجه به جایگاه و سلسله‌مراتب مضامین (پایه، سازمان‌دهنده، فراگیر) صورت گرفته است. جدول ۵ نشان‌دهنده مجموعه مضامین است.

جدول ۵. تحلیل مضمون سه مرحله‌ای مفاهیم شناسایی شد

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه	کد مصاحبه‌شوندگان
		۱. وضعیت اقتصادی ورزش عراق	P4, P6
		۲. میزان درآمد از ورزش در عراق	P11, P14
		۳. میزان بودجه موردنیاز و تأمین‌شده ورزش در عراق	P3, P8
اقتصادی	اقتصاد ورزش	۴. وضعیت وجود صنایع مختلف مرتبط با ورزش	P2, P15, P17
		۵. میزان بودجه برای تغییر فرهنگ ورزش در عراق	P7, P11
		۶. وجود کسب‌وکارهای کوچک و متوسط ورزشی در عراق	P14, P16

جبار رزاق، اکرم؛ مستحفظیان، مینا؛ حسون عباس، حسین؛ نظری، رسول (۱۴۰۵). ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق. *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۲)، ۱۱۶-۱۲۶.

ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق

P11, P16	۷. وضعیت درآمد سازمان‌ها و باشگاه‌های ورزشی در عراق		
P11, P15, P16	۸. هزینه‌های تجهیزات و کلاس‌های ورزشی در عراق		
P2, P3	۹. وضعیت اقتصادی عراق		
P2, P4	۱۰. میزان تولید ناخالص داخلی عراق		
P6, P8, P14	۱۱. میزان وابستگی به درآمدهای نفت در عراق		
P11, P13	۱۲. وضعیت بودجه سازمان‌های دولتی و غیردولتی در عراق	اقتصاد کلان	
P5, P7	۱۳. میزان حمایت از کارآفرینان جوان		
P8, P17	۱۴. وضعیت مالیات از کسب‌وکارهای ورزشی در عراق		
P3, P6, P17	۱۵. وضعیت امنیت مالی و سرمایه‌گذاری در عراق		
P1, P4, P9	۱۶. وضعیت کمک‌های مالی به کسب‌وکارهای ورزشی در عراق		
P11, P15	۱۷. میزان درآمد خانواده‌ها در عراق	اقتصاد خرد	
P7, P13, P15	۱۸. میزان هزینه کرد ورزشی در خانواده‌ها در عراق		
P2, P4	۱۹. میزان فرهنگ‌سازی در سطح خانواده در حوزه ورزش	فرهنگ خرد	
P6, P14	۲۰. سطح فعالیت ورزشی اعضای خانواده		
P5, P9	۲۱. میزان فعالیت ورزشی همگانی و حرفه‌ای زنان در عراق		
P7, P11, P16	۲۲. میزان تأکید سیاست‌های کلان بر توسعه کارآفرینی ورزشی در عراق		
P1, P16	۲۳. میزان ترویج سبک زندگی فعال و سالم	فرهنگی	
P5, P11	۲۴. میزان فرهنگ‌سازی در سطح مدرسه و دانشگاه در زمینه ورزش و کارآفرینی		
P1, P4, P14, P17	۲۵. میزان فرهنگ‌سازی در رسانه‌ها در خصوص کارآفرینی و ورزش	فرهنگ کلان	
P10, P15	۲۶. میزان توجه پژوهش‌های انجام‌شده در سطح دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی به کارآفرینی ورزشی در عراق		
P1, P11, P14, P17	۲۷. میزان علاقه مردم عراق به ورزش کردن		
P5, P8	۲۸. میزان توجه مسئولان به ورزش به عنوان یک پدیده فرهنگی اجتماعی		
P9, P17	۲۹. وجود تجهیزات ورزشی در عراق		
P10, P15, P16	۳۰. دسترسی به مراکز فروش تجهیزات ورزشی در عراق	تجهیزات	
P2, P9	۳۱. وجود تجهیزات و زمین‌های ورزشی استاندارد در عراق		
P12, P16	۳۲. میزان فناوری موجود در اماکن ورزشی در عراق	زیرساخت‌ها	
P1, P5	۳۳. میزان مساحت اماکن ورزشی سرپوشیده و روباز در عراق		
P6, P13, P17	۳۴. میزان دسترسی به اماکن ورزشی برای عموم مردم	اماکن	
P7, P12, P14	۳۵. پراکندگی اماکن ورزشی در نقاط مختلف عراق		
P1, P4, P15	۳۶. تعداد فارغ التحصیلان تربیت‌بدنی در عراق	ورزشکاران/مربیان	منابع انسانی
P2, P6, P16	۳۷. تعداد مربیان دارای درجه‌های مربیگری مختلف در عراق		
P5, P7, P15	۳۸. تعداد ورزشکاران دارای مدال جهانی و المپیک		
P1, P7, P11	۳۹. تعداد میزبانی رویدادهای ورزشی بین‌المللی		

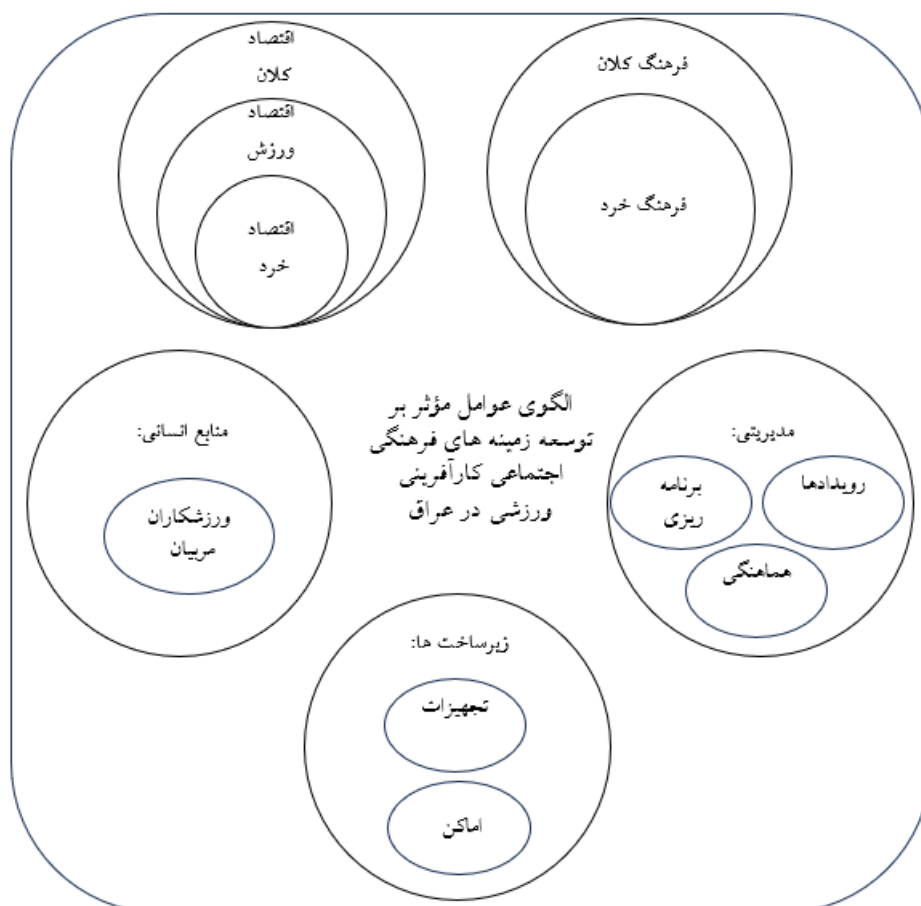
جبار رزاق، اکرم؛ مستحفظیان، مینا؛ حسون عباس، حسین؛ نظری، رسول (۱۴۰۵). ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق.

جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۸ (۲)، ۱۱۶-۱۲۶.

ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق

P2, P10	۴۰. تعداد رویدادهای ورزشی برگزار شده در عراق	رویدادها
P7, P9	۴۱. وجود برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت و استراتژیک در حوزه کارآفرینی ورزش پایدار	برنامه‌ریزی
P3, P12, P15, P17	۴۲. برنامه‌ریزی جهت تشویق سرمایه‌گذاران برای سرمایه‌گذاری پایدار در ورزش	
P6, P13	۴۳. برنامه‌ریزی توسط سازمان‌های ذی‌صلاح و با نظرسنجی از حداکثر ذینفعان ورزش در عراق	
P5, P17	۴۴. در اولویت بودن توسعه فرهنگی اجتماعی کارآفرینی ورزشی در عراق در برنامه‌ریزی‌ها	
P3, P4	۴۵. برنامه‌ریزی جهت گسترش فرصت‌های کسب‌وکار در ورزش‌های نوظهور	
P1, P12	۴۶. برنامه‌ریزی جهت حمایت از پروژه‌های تحقیقاتی ورزشی	مدیریتی
P1, P5, P7	۴۷. میزان برنامه‌ریزی جهت استفاده از ظرفیت رسانه‌ها به‌منظور توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق	
P1, P5	۴۸. همکاری سازمان‌های ورزشی با سازمان‌های آموزشی	هماهنگی
P3, P6, P9, P15	۴۹. هماهنگی سازمان‌های ورزشی با یکدیگر جهت جلوگیری از موازی کاری	

۵. مضمون فراگیر اقتصادی، فرهنگی، زیرساخت‌ها، منابع انسانی و مدیریتی ازجمله فاکتورها و عوامل مؤثر بر توسعه زمینه‌های فرهنگی اجتماعی کارآفرینی ورزشی در عراق می‌باشد. در ادامه، مدل پژوهش ترسیم گردید.

جبار رزاق، اکرم؛ مستحفظیان، مینا؛ حسون عباس، حسین؛ نظری، رسول (۱۴۰۵). ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق. جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۸ (۲)، ۱۱۶-۱۲۶.

شکل ۱. الگوی عوامل مؤثر بر توسعه زمینه‌های فرهنگی اجتماعی کارآفرینی ورزشی در عراق

۵- بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه باهدف ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق انجام شد. پنج مضمون فراگیر اقتصادی، فرهنگی، زیرساخت‌ها، منابع انسانی و مدیریتی، ۱۱ مضمون سازمان دهنده و ۴۹ مضمون پایه ازجمله فاکتورها و عوامل مؤثر بر توسعه زمینه‌های فرهنگی اجتماعی کارآفرینی ورزشی در عراق می‌باشد. در ادامه، مدل پژوهش ترسیم گردید. در این راستا مطالعه داروغه عارفی و همکاران (۲۰۲۳) به نقش زیرساخت‌های کارآفرینی و فرصت‌های بازار در توسعه کارآفرینی اشاره می‌کند، مشابه یافته‌های این تحقیق در مورد "تأمین منابع و زیرساخت‌های کافی" و "تحلیل بازار و شناخت مشتریان" است. درعین‌حال، تحقیق اشتفانیکا و همکاران (۲۰۲۴) که به اهمیت اولویت‌بندی تعادل کار و زندگی و رفتارهای حرفه‌ای در توسعه شخصی و حرفه‌ای کارآفرینان ورزشی پرداخته است، می‌تواند به‌عنوان یک تفاوت در نظر گرفته شود. در این مطالعه، به‌طور مستقیم به این عامل اشاره نشده، اما می‌تواند به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مؤثر موردبررسی قرار گیرد. درواقع در اکثر موارد، یافته‌های این مطالعه با نتایج قبلی همخوانی دارند و تنها در برخی جزئیات ممکن است تفاوت‌هایی وجود داشته باشد که می‌تواند به عوامل محیطی و فرهنگی خاص کشور عراق مرتبط باشد. نتایج پژوهش حاضر همچنین با نتایج مطالعه نوروزی سید حسینی و رومیانی (۱۴۰۳) همخوانی دارد. در مطالعه آن‌ها به موانع اقتصادی، مالی، نهادی و فرهنگی به‌عنوان عوامل اصلی که می‌توانند بر روند کارآفرینی ورزشی تأثیر بگذارند، اشاره شده است. این مطالعه نیز به تعیین‌کننده‌های "اقتصادی" و "اجتماعی و فرهنگی" اشاره دارد که می‌توانند بر توسعه کارآفرینی ورزشی اثرگذار باشند. در عراق، اگر جامعه و نهادهای فرهنگی از کارآفرینی ورزشی حمایت کنند و فرهنگ کارآفرینی در جامعه گسترش یابد، کارآفرینان ورزشی می‌توانند فرصت‌های بیشتری برای رشد و توسعه پایدار کسب‌وکارهای خود داشته باشند. در مقابل، موانع فرهنگی و نبود پذیرش اجتماعی می‌تواند روند توسعه کارآفرینی را تضعیف کند؛ شرایط محیطی و زیربنایی کشور، ازجمله دسترسی به منابع طبیعی، زیرساخت‌های مناسب و توجه به پایداری زیست‌محیطی، نقش مهمی در حمایت از کارآفرینی ورزشی ایفا می‌کنند. فقدان این زیرساخت‌ها می‌تواند به چالش‌های جدی در مسیر توسعه پایدار کارآفرینی ورزشی منجر شود. بر اساس نتایج، عوامل اقتصادی ازجمله مهم‌ترین فاکتورها در توسعه کارآفرینی ورزشی هستند. در عراق، شرایط اقتصادی پس از سال‌ها جنگ و بحران‌های سیاسی، مانعی جدی برای رشد فعالیت‌های کارآفرینانه محسوب می‌شود. نبود ثبات اقتصادی و منابع مالی کافی برای سرمایه‌گذاری در حوزه ورزش، توسعه کارآفرینی ورزشی را با چالش‌های زیادی روبه‌رو کرده است. علاوه بر این، نبود سیاست‌های حمایتی مناسب از سوی دولت در زمینه سرمایه‌گذاری در ورزش، باعث شده که بخش خصوصی تمایل زیادی برای ورود به این حوزه نداشته باشد. بااین‌حال، شناسایی ظرفیت‌های بالقوه اقتصادی در ورزش (مانند جذب توریست‌های ورزشی و ایجاد مشاغل مرتبط با ورزش) می‌تواند منجر به ایجاد فرصت‌های جدید در این عرصه شود. به‌ویژه اینکه ورزش می‌تواند به‌عنوان یک صنعت چندوجهی در نظر گرفته شود که نه تنها به اشتغال‌زایی منجر می‌شود، بلکه در ارتقای کیفیت زندگی و بهبود سلامت عمومی نیز نقشی اساسی ایفا می‌کند. درعین‌حال عوامل فرهنگی به‌عنوان یکی از اجزای کلیدی در توسعه کارآفرینی ورزشی در عراق شناخته می‌شوند. در این کشور، ورزش به‌طور تاریخی بیشتر به‌عنوان یک فعالیت تفریحی یا حتی نماد قدرت‌های سیاسی و اجتماعی دیده می‌شده است، نه یک صنعت اقتصادی. این نگرش فرهنگی محدود، باعث عدم توجه کافی به ظرفیت‌های اقتصادی ورزش و نقش آن در توسعه پایدار کشور شده است. برای تغییر این نگرش و تقویت کارآفرینی ورزشی، نیاز به تغییرات فرهنگی اساسی در جامعه است. آگاهی‌بخشی و ارتقای فرهنگ عمومی در خصوص ارزش‌های اقتصادی و اجتماعی ورزش می‌تواند به ایجاد فضایی مساعد برای رشد کارآفرینی ورزشی منجر شود. علاوه بر این، باید توجه داشت که در فرهنگ عراق، کارآفرینی ورزشی می‌تواند به‌عنوان راهی برای تقویت هویت ملی و ارتقای همبستگی اجتماعی نیز معرفی شود. درعین‌حال نبود حمایت‌های اجتماعی و همچنین موانع فرهنگی مانند عدم پذیرش کارآفرینی ورزشی در برخی از جوامع عراق، باعث کاهش استقبال عمومی از این کسب‌وکارها می‌شود. بدون حمایت اجتماعی و فرهنگ‌سازی مناسب، کارآفرینان ورزشی با چالش‌های زیادی در مسیر توسعه مواجه خواهند شد؛ محدودیت‌های مالی و نبود سرمایه‌گذاری کافی از سوی دولت و بخش خصوصی می‌تواند رشد کارآفرینی ورزشی را به‌شدت تحت تأثیر قرار دهد. کارآفرینان بدون منابع مالی کافی نمی‌توانند برنامه‌های خود را توسعه دهند و به‌طور پایدار در بازار فعالیت داشته باشند. درواقع این موانع به‌عنوان شرایط زمینه‌ای عمل می‌کنند که در کنار شرایط علی مؤثر، توسعه پایدار کارآفرینی ورزشی در عراق را محدود می‌کنند. برای دستیابی به توسعه پایدار، لازم است که این موانع موردتوجه قرار گیرند و راهکارهایی برای کاهش تأثیرات منفی آن‌ها ارائه شود. بر اساس نتایج، زیرساخت‌های فیزیکی و فناوری به‌عنوان دیگر مؤلفه‌های اساسی در توسعه کارآفرینی ورزشی در عراق اهمیت زیادی دارند. وجود امکانات ورزشی مدرن، دسترسی به فضاهای ورزشی و استفاده از فناوری‌های نوین در مدیریت و برگزاری رویدادهای ورزشی، می‌تواند

جبار رزاق، اکرم؛ مستحفظیان، مینا؛ حسون عباس، حسین؛ نظری، رسول (۱۴۰۵). ارائه مدل عوامل فرهنگی اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق.

جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۸ (۲)، ۱۱۶-۱۲۶.

به توسعه کارآفرینی در این حوزه کمک کند. با این حال، عراق هنوز با مشکلات جدی در زمینه تأمین و به روز رسانی زیرساخت‌های ورزشی مواجه است. بسیاری از امکانات ورزشی در این کشور نیاز به بازسازی و تجهیز دارند. این وضعیت موجب می‌شود که سرمایه‌گذاران و کارآفرینان به‌ویژه در بخش خصوصی تمایل چندانی به سرمایه‌گذاری در ورزش نداشته باشند. بهبود زیرساخت‌ها و فراهم آوردن شرایط مناسب برای بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود در ورزش می‌تواند به رشد سریع‌تر کارآفرینی ورزشی در عراق کمک کند. منابع انسانی ماهر و متخصص نیز از عوامل کلیدی در تحقق کارآفرینی ورزشی پایدار به شمار می‌روند. در عراق، سطح آموزش و تخصص در حوزه ورزش و کارآفرینی ورزشی به‌ویژه در بخش‌های مدیریتی و اجرایی هنوز در حد مطلوب قرار ندارد. نبود آموزش‌های تخصصی در این حوزه باعث شده که تعداد کارآفرینان موفق در زمینه ورزش بسیار محدود باشد. تقویت آموزش‌های تخصصی، ایجاد دوره‌های آموزشی برای کارآفرینان ورزشی و همچنین توسعه مهارت‌های مدیریتی در بخش ورزشی، از الزامات اساسی برای رشد کارآفرینی ورزشی در این کشور است. علاوه بر این، توسعه شبکه‌های حمایتی و مشاوره‌ای برای کارآفرینان ورزشی می‌تواند به آن‌ها کمک کند تا با شناخت بهتری از بازار و محیط کار، اقدام به راه‌اندازی پروژه‌های خود کنند.

با این حال بر اساس یافته‌های پژوهش، برای ایجاد بستری مناسب جهت رشد کارآفرینی ورزشی، ضروری است که زیرساخت‌های فیزیکی و فناوری در عراق تقویت شوند. این امر شامل بازسازی و تجهیز امکانات ورزشی، فراهم‌آوری فضاهای ورزشی برای استفاده عمومی و همچنین ایجاد مراکز آموزش و تحقیق در زمینه ورزش می‌شود. دولت و بخش خصوصی باید برای سرمایه‌گذاری در این حوزه به‌ویژه در مناطق محروم و نواحی دورافتاده، مشوق‌های مالی و پشتیبانی‌های لازم را فراهم کنند. برای توانمندسازی منابع انسانی در حوزه کارآفرینی ورزشی، نیاز به برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی در زمینه‌های مدیریت ورزشی، بازاریابی ورزشی و مهارت‌های کارآفرینی وجود دارد. این برنامه‌ها باید برای افراد جوان، ورزشکاران حرفه‌ای و حتی کسانی که به دنبال راه‌اندازی کسب‌وکارهای ورزشی هستند، طراحی شوند. همچنین، نیاز است که دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی عراق به گنجاندن مباحث کارآفرینی ورزشی در برنامه‌های درسی خود توجه بیشتری داشته باشند. برای رشد پایدار کارآفرینی ورزشی، باید فرهنگ عمومی جامعه نسبت به ورزش تغییر کند. جامعه باید به ورزش به‌عنوان یک صنعت با پتانسیل اقتصادی و اجتماعی نگاه کند، نه تنها به‌عنوان یک فعالیت تفریحی یا سرگرم‌کننده. این تغییر نگرش می‌تواند از طریق کمپین‌های آگاهی‌بخشی، رسانه‌ها و تعاملات میان نهادهای فرهنگی، ورزشی و آموزشی انجام شود. توجه ویژه به معرفی مزایای اقتصادی و اجتماعی ورزش، از جمله اشتغال‌زایی، ارتقای سلامت و تقویت هویت ملی، می‌تواند در این مسیر مؤثر باشد.

شایان‌ذکر است که این مطالعه با محدودیت‌هایی همراه بوده است که لازم است در نظر گرفته شود، از جمله اینکه داده‌های مطالعه فقط بر اساس تحلیل‌های کیفی بوده و امکان بررسی کامل تأثیرات این عوامل در عمل محدود بوده است. همچنین، نبود داده‌های کمی باعث شده که نتایج از لحاظ تممیم‌پذیری محدود باشند. از این رو، به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود که با استفاده از تحقیقات کمی تأثیرات این عوامل را به‌طور دقیق‌تر ارزیابی کرده و مطالعات میدانی بیشتری در حوزه کارآفرینی ورزشی عراق انجام دهند تا نتایج قابل‌اعتمادتر و جامع‌تری به دست آید.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی

هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تأمین شد.

مشارکت نویسندگان

مقاله محصول مشارکت مشترک نویسندگان است.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

References

Aghaei, M., Mirzazadeh, Z. S., Talebpour, M., & Azimzadeh, S. M. (2023). Presenting a model of the role of sustainable development in realizing Iran's sports entrepreneurship goals with an emphasis on business experience. *Sports Management Journal*, 15(1), 214-231. (In persian)

جبار رزاق، اکرم؛ مستحفظیان، مینا؛ حسون عباس، حسین؛ نظری، رسول (۱۴۰۵). ارائه مدل عوامل فرهنگی مؤثر بر توسعه کارآفرینی ورزشی پایدار در عراق.

جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۸ (۲)، ۱۱۶-۱۲۶.

- Cătălin, P., Daniel, P. L., Gabriel, P., & Laurențiu, D. D. (2023). entrepreneurship in sport. *Annals of Constantin Brancusi University of Targu-Jiu. Economy Series*, 1, 178-187.
- Darooghe Arefi, N., Bahrololoum, H., Andam, R., & Hasani, A. (2023). System dynamics model for sports entrepreneurship ecosystem (case study: Iran). *Kybernetes*, 52(12), 6395-6416. (In persian)
- De Brito, S., & Leitão, J. (2021). Mapping and defining entrepreneurial ecosystems: A systematic literature review. *Knowledge Management Research & Practice*, 19(1), 21-42.
- González-Serrano, M. H., Añó Sanz, V., & González-García, R. J. (2020). Sustainable sport entrepreneurship and innovation: A bibliometric analysis of this emerging field of research. *Sustainability*, 12(12), 5209.
- González-Serrano, M. H., Valantine, I., Matic, R., Milovanović, I., Sushko, R., & Calabuig, F. (2023). Determinants of entrepreneurial intentions in European sports science students: Towards the development of future sports entrepreneurs. *European research on management and business economics*, 29(3), 1-9.
- Hammerschmidt, J., González-Serrano, M. H., Puumalainen, K., & Calabuig, F. (2023). Sport entrepreneurship: the role of innovation and creativity in sport management. *Review of Managerial Science*, 1-30.
- Haski, S., & Kleine-Stegemann, L. (2024). The house of sport entrepreneurship-a conceptual framework for understanding the interplay of sport and entrepreneurship. *International Journal of Entrepreneurial Venturing*, 16(1), 90-115.
- Howard-Payne, L. (2016). Glaser or Strauss? Considerations for selecting a grounded theory study. *South African Journal of Psychology*, 46(1), 50-62.
- Kauppinen, A., & Escamilla-Fajardo, P. (2023). Sport entrepreneurs' performance in business. *European Sport Management Quarterly*, 23(1), 250-273.
- Korir, D., Ormerod, N., & Fletcher, T. (2024). Building the city of champions: an examination of the motivations and impacts of athlete entrepreneurship in Kenya. *Managing Sport and Leisure*, 1-18.
- Navidi, N., Dinani, M. M., Hossini, R. N. S., & Jahanshahi, A. A. (2023). A sport-based social entrepreneurship: what do we need? *International Journal of Entrepreneurial Venturing*, 15(3), 213-231. (In persian)
- Nowrozi Seyed Hosseini, R., Rumiani, M., & Rumiani, S. (2024). Development framework of new entrepreneurship in sports: from idea to action. *Entrepreneurship Development*, 17(1), 119-89. (In persian)
- Ocansey, R. T. A., Nyawornota, V. K., Adamba, C., Tay, D. A., Musah, K., Nyanyofio, O. C. N., & McCole, D. (2023). Promoting development of entrepreneurial skills of youth in Ghana through a structured sport intervention program. In *Frontiers in Education*, 8, 1-19.
- Pearson, R. (2020). Continuity and Change-Towards a Conclusion. In *Women and Credit* (pp. 319-324). Routledge.
- Ratten, V. (2018). *Sport entrepreneurship: Developing and sustaining an entrepreneurial sports culture*. Springer.
- Ratten, V. (2021). Sport entrepreneurial ecosystems and knowledge spillovers. *Knowledge Management Research & Practice*, 19(1), 43-52.
- Ratten, V. (2022). The role of the diaspora in international sport entrepreneurship. *Thunderbird international business review*, 64(3), 235-249.
- Ratten, V. (2023). Entrepreneurship: Definitions, opportunities, challenges, and future directions. *Global Business and Organizational Excellence*, 42(5), 79-90.
- Ratten, V., & Ferreira, J. J. (Eds.). (2017). *Sport entrepreneurship and innovation*. New York: Routledge.
- Spigel, B., & Harrison, R. (2018). Toward a process theory of entrepreneurial ecosystems. *Strategic entrepreneurship journal*, 12(1), 151-168.
- Ștefănică, V., Ursu, V. E., Groza, G. G., Muntean, R. I., Dragoș, G. C., & Roșu, D. (2024). Exploring Entrepreneurial Attitudes among Sports Domain Students: A Comparative Analysis of Transition Perspectives and Challenges. *Preprints*, 1-22,

- Winand, M., Bell, E., & Zeimers, G. (2023). "It's not just a job, it's a passion": passions and motivations of sport entrepreneurs. *Sport, Business and Management: An International Journal*, 13(3), 269-288.
- Winand, M., Bell, E., & Zeimers, G. (2023). "It's not just a job, it's a passion": passions and motivations of sport entrepreneurs. *Sport, Business and Management: An International Journal*, 13(3), 269-288.